

Ινστιτούτο Φιλοσοφικών Ερευνών

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

ΑΠΟΛΛΩΝΙΕΣ
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

1 Φεβρουαρίου 2023

Το Απολλώνιο πνεύμα μεταμόρφωσε την ύπαρξη στον χρόνο. Ο χρόνος, όπως και ο χώρος, έγινε στον χρόνο αυτό που πράγματι είναι κατ' ουσίαν, έκφραση και εργαλείο της αιωνιότητας. Οι ανάγκες της έγχρονης ύπαρξης ικανοποιούνται κατ' ανάγκην όσο είναι ανάγκη, και όχι ως επιλογή στόχευσης και κύριος σκοπός του βίου. Την ελευθερία από την ανάγκη του χρόνου δίνει ο έρως του κάλλους, αφού το όμορφο είναι το κύριον, το δε χρήσιμο είναι το δευτερεύον και παράγωγο. Ευπρόσδεκτη είναι η ωφελιμότητα του καλού, όσο χρειάζεται για την ύπαρξη στον χρόνο, όχι ως σκοπός της ύπαρξης. Η επιδίωξη του «τέλους» για ωφελιμιστικό σκοπό επισύρει την ανεξίλαστη μήνη του Απόλλωνα. Ακόμη και απλά η εντυπωσιακή επιτυχία στον χειρισμό των αναγκών του χρόνου που απορρέει από την εμπέδωση του Απολλωνίου άξονα, εξοργίζει τον πρωθήβη άνακτα του κάλλους και της αλήθειας. Η καταστροφή της Αθήνας στον θρίαμβό της του Χρυσού αιώνα αποτελεί φαινή μαρτυρία της Απολλωνίας τελεολογίας. Η χρησιμότητα είναι όργανο για την επίτευξη της τελειότητας κάλλους και αλήθειας, μέσον για το «τέλος». **Η αντιστροφή της τελικής αιτιότητας, η πρόταξη του συμφέροντος επί του καλού, συνιστά θανάσιμη αμαρτία, ύβρη κατά της κοσμικής τάξης που απαρέγκλιτα ακολουθείται από τρομερή νέμεση.**

Οι πυλώνες της μέριμνας για τις ανάγκες του χρόνου μεταμορφώνονται σε άξονες αμεριμνησίας, - σε ενέργεια τελειότητας ελεύθερη από τις ανάγκες, άχρηστη για τις ανάγκες.

Τρεις οι πυλώνες της αναγκαίας μέριμνας των μέσων. Ένας ο άξονας της ελεύθερης αμεριμνησίας του «τέλους».

Ένας πυλώνας της γενετήσιας ορμής για την συνέχιση του είδους, της βιολογικής θεμελίωσης για γάμο, οικογένεια, ηθική, **Θεσμό του Αίματος**.

Δεύτερος πυλώνας της επιβίωσης για το άτομο και τους δικούς του, εξίσου βιολογικού δεδομένου, για την αποτελεσματική διαχείριση του οποίου απογεννώνται τρόποι παραγωγής συστήματα διανομής αγαθών και συνήθειες κατανάλωσης, η οικονομία και η ιδιοκτησία και το δίκαιο, ο **Νόμος του Δικαιώματος**.

Και τρίτος πυλώνας του ζωτικού χώρου για άτομα και ομάδες, βιολογικής επίσης ανάγκης που προς ικανοποίησή της παράγονται κοινωνικές δομές και διαρθρώσεις ισχύος για την πολιτική συγκρότηση της ανθρώπινης συνύπαρξης, η **Εξουσία της Ασφάλειας**.

Επουσία, Περιουσία και Εξουσία. Οι τρεις βασικές δομές της μέριμνας για τις ανάγκες του χρόνου, περί την γενετήσια ομιλία, της συσσώρευσης αγαθών, της εξασφάλισης ζωτικού χώρου.

Και απέναντι στην εργώδη μέριμνα, στον μόχθο του χρήσιμου, στο πάθος της ύπαρξης, - διεγείρεται η αμέριμνη παιδιά, η απόλαυση του κάλλους, ο ησυχασμός της ουσίας, -- απέναντι στον σταυρό του χρόνου η εορτή της αιωνιότητας.

Στον Ελληνισμό έγινε η Μεγάλη Μεταμόρφωση.

Και **πρώτον**, από την γενετήσια ορμή, που μιάνει ως ροπή θανάτου, ο Πρωθήβης έδωσε την παιδιά Δωρικού ερωτικού κάλλους. Αμίμητης χάριτος η θεσπέσια μεταφορά:

Άφροδίτα μὲν οὐκ ἔστι, μάργος δ' Ἔρως οἶα <παῖς> παῖσδει

ἄκρ' ἐπ' ἄνθη καβαίνων, ἃ μὴ μοι σίγηις, τῷ κυπαιρίσκῳ

Αλκμάν, Fr. 147 Calame = 58 Page, Campbell

Δεν είναι η Αφροδίτη, αλλά ο μαργιόλος Έρως σαν παις ηβών παίζει απαλά πετώντας στα άκρα ηβάσκοντα άνθη, (ά! μη μου τ' άγγίζεις), του λουλουδιού.

Χαριτωμένα υπονοούνται και τα ερατά άνθη της εφηβικής ήβης, της ώρας του Παιδός. Ο ιδιάζων φιλικός χαιρετισμός προς τον νεαρώδη του ακμάζοντος κάλλους (πλήν του γενικού κανονικού της θωπείας του πηγουνιού) είναι το άγγιγμα των (γυμνών) αιδοίων του, μέχρις λαβής των διδύμων (ορχιπεδάν, ορχιπεδίσειν, Αριστοφάνης, *Όρνιθες*, 142). Σε πολλές αγγειογραφίες εικονίζεται ο θαυμαστικός αυτός χαιρετισμός (G. Vorberg, *Glossarium Eroticum*, 1965, pp. 417-21).

Η οργανική ηδονή μιας βιολογικής ανάγκης, εμβαθυνόμενης στο Χθόνιο Μυστήριο της ταυτότητας Γέννησης και Θανάτου, και μεγαλυνόμενης στο Διονυσιακό Μυστήριο της Βίας, αρχής δημιουργίας και καταστροφής, μετουσιώνεται από την μορφοποιητική πνοή του Υπερτελούς στην εκστατική απόλαυση του καλλιστεύοντος άνθους.

[Χαρακτηριστικά, H. Diepolder, *Der Penthesilea-Maler*, Taf. 19, 1-2. Δύο συνανήκοντες δίσκοι με την επιγραφή «ο παις καλός». Ο πάγκαλος Έρως καταλαμβάνει έφηβον νέον Απόλλωνα αποκαλύπτοντα κάλλος σωματικό, και ενδεικνύμενο «τέλος» μελικό με την λύρα που κρατάει στο αριστερό χέρι (2). - Στον συζυγή δίσκο, Νίκη προσφέρει ταινία νικητήρια σε αθλητή παρομοίως επιδεικτικά φανερούμενου κάλλους (1)].

Δεύτερον, από την επιδίωξη περιουσίας αγαθών για επιβίωση, ο Τέλειος έκανε διακοσμητικό ένδυμα τελειότητας.

ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ

ἄτε διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου·

εἰ δ' ἄεθλα γαρύεν

ἔλδεται, φίλον ἦτορ,

μηκέτ' Ἀελίου σκόπει

ἄλλο θαλπνότερον ἐν ἡμέρᾳ φαιννὸν ἄστρον ἐρήμας δι' αἰθέρος,

μήδ' Ὀλυμπίας ἀγῶνα φέρτερον αὐδάσομεν

Πίνδαρος, *Ολυμπιονίκαι*, I, 1-7

Ο πλούτος αξίζει και χρησιμεύει σαν χρυσός, φλεγόμενο, αιγλήεν πυρ που αστράφτει ἔξοχα με μεγαλοπρέπεια μέσα στην νύκτα. Κι έτσι συγκρίνεται με το ὕδωρ της ζωής και με την ἀκρα κορυφή της αθλητικής επίδειξης καλλισθενούς τελειότητας, τους Ολυμπιακούς αγώνες.

μάτερ Ἀελίου πολυώνυμε Θεία

σέο ἕκατι καὶ μεγασθενῇ νόμισαν

χρυσὸν ἄνθρωποι περιώσιον ἄλλων·

καὶ γὰρ ἐριζόμεναι

νᾶες ἐν πόντῳ καὶ <ύφ'> ἄρμασιν ἵπποι

διὰ τεὰν, ὠνασσα, τιμὰν ὠκυδινάτοις ἐν ἀμίλλαισι θαυμασταὶ

πέλονται,

ἐν τ' ἀγωνίαις ἀέθλοισι ποθεινὸν

κλέος ἔπραξεν, ὄντιν' ἀθρόοι στέφανοι

χερσὶ νικάσαντ' ἀνέδησαν ἔθειραν

ἧ ταχυτᾶτι ποδῶν

Πίνδαρος, *Ισθμιονίκαι*, V, 1-10

Για το Θείο φως του Ἡλίου οι ἄνθρωποι εκτιμούν την λάμψη του χρυσού και την ἐριδα προς απόκτησή του, του χρυσού που είναι το απαύγασμα του μεγασθενούς πλούτου, και ὅμοια για αυτό το φως αγωνίζονται θαυμάσιους ἄθλους αστραποφόρου στεφανώματος ρώμης και αντοχής σε φωτοχυσίες τελειότητας.

[Ο πλούτος ἔχει σχέση προς τον εσθλό, οποία το περίτεχνο ἔνδυμα προς το κάλλος του σώματος. Σκοπός του είναι να αναδεικνύει την τελειότητα που περιβάλλει. Ὅπως κάθε διακόσμηση ἔχει ρόλο να κοσμεῖ το «τέλος», ποτέ να είναι ἡ ἴδια το τέλος. (Το αντίθετο συνιστᾶ «θρασεῖα προβολή της μόδας», την

κατηγορία του Wagner κατά της Παρισινής κουλτούρας). Το κάλλος αποτελεί την αρχή και το «τέλος» κάθε έμ-πνευσης, η πνοή του διεγείρει ερωτικά εις φανέρωση νέου κάλλους.

Αρχετυπικά εικονίζεται η εγερτήρια εις κάλλος πνοή του κάλλους στην αγγειογραφία επί του σιεπάσματος μιας κύλικος στην Βοστώνη, από την Βάρη. Ο πρωθήβης άναξ δάφνινα εστεμμένος αποκαλύπτεται στην εκθαμβωτική αίγλη του κάλλους του ανοίγοντας κατάτεχνα επιδεικτικά βαρύτιμο πορφυρό ιμάτιο, - απέναντι στην καθήμενη μελική Μούσα, που μαγεμένη κοιτάζει εμπνεόμενη κρατώντας την λύρα της. (M. Robertson, *Greek Painting*, p. 132). – Με την στάση του στο σαγηνευτικό αντίστροφο S, και την αντιστικτική χειρονομία του, εκτεταμένης της δεξιάς και κεικαμμένης της αριστεράς προς την κεφαλή του, νεαρώδης της ζωφόρου του Παρθενώνα εφηβικά επιδεικνύει την αστραποβόλο τελειότητα της μορφής του, με διακοσμητική πινελιά τονισμού της απο-κάλυψης την χλαμύδα που περιβάλουσα σαν λεπτή ταινία τον λαιμό ανεμίζει πίσω του. (J. Boardman, D. Finn, *The Parthenon and its Sculptures*, Pls. 109, 110, 112). -

Και από την θεία ανθρωπότητα πάλι στην ανθρώπινη θεότητα, στην ιδέα της ιδέας και μορφή της μορφής του κάλλους, στον Απόλλωνα του δυτικού αετώματος του ναού του Διός στην Ολυμπία, έργο του Αλκαμένη. Το ιμάτιο επί του αριστερού ώμου με εκτεταμένο το χέρι του Άνακτα, και αντιστικτικά περί τον πήχυ ειλιγμένο και μόλις ανεχόμενο του καθειμένου δεξιού, δίνει έμφαση στην μεγαλόπρεπη τελειότητα της μορφής του θεού, τονίζοντας την ιδανική καμπύλωση του γυμνασμένου στέρνου στο γυμνό αροστερό του, την οργώσα πλησμονή του μυώδους δεξιού βραχίονα, την λευκή γραμμή στην τέλεια γράμμωση των κοιλιακών και την κάθετη προς αυτήν και το πίπτον ιμάτιο οριζόντια του κάτω ορίου του στήθους, τον ιλιακό λόφο δεξιά και αριστερά, και την αρχή των μηρών. (E. Buschor, R. Hamann, *Die Skulpturen des Zeustempels zu Olympia*, Taf. LIX). – Στον Ηνίοχο της Μοζία, είναι θαυμαστή η ανάδειξη της τέλει μορφής κάτω από την κατάτεχνη και ποικιλομερή ένδυση. (C. O. Pavese, *L' Auriga di Mozia*, Ill. 17-29).]

*

Και **τρίτον**, από το κύρος του κοινωνικού status, την ισχύ της εξουσίας, την δυναμική εξασφάλιση ηυξημένου ζωτικού χώρου, και το εύρος και βάθος επιρροής, ο Άναξ ανέδειξε την χορηγία και προστασία της τελειότητας κάλλους και αληθείας, την αστραποβολούσα λάμψη σώματος και πνεύματος στην αποκαλυπτική συνουσίωσή τους.

ὄθεν ὁ πολύφατος ὕμνος ἀμφιβάλλεται

σοφῶν μητίεσσι, κελαδεῖν

Κρόνου παῖδ' ἐς ἀφνεὰν ἰκομένους

μάκαιραν Ἰέρωνος ἐστίαν,

θεμιστεῖον ὃς ἀμφέπει σκάπτων ἐν πολυμάλῳ

Σικελία δρέπων μὲν κορυφὰς ἀρετῶν ἀπὸ πασῶν,

ἀγλαΐζεται δὲ καὶ

μουσικᾶς ἐν ᾧτῳ,

οἷα παίζομεν φίλαν

ἄνδρες ἀμφὶ θαμὰ τράπεζαν.

Πίνδαρος, *Ολυμπιονίκαι*, I, 8-17

Ο μεγάλος και φημισμένος τύραννος Ιέρων στην Σικελία, ευρύπλουτου οίκου, διέποντας εξουσία με σκήπτρον θεμιδόδετον, εμβριθής αριστειών, αγλαΐζεται από την λάμψη συμποσίου φίλων, μιας εορτής στασίμου του χρόνου με την ανάρτηση της στιγμής στην αιωνιότητα της τελειότητας, όπου η παιδιά του κάλλους στο έξοχο μέλος μουσικής και ποίησης αποτελεί την νοηματοδοτική εστία περί την οποία διακοσμεῖται εξουσία και πλούτος και αρετή μέριμνας στον χρόνο.

Έτσι στην αρχή του Ομηρικού Ύμνου στον Απόλλωνα, οι παλαιγενείς θεοί που δεσπάζουν στα διάφορα πεδία της κοσμικής τάξης και του ανθρώπινου βίου, πετιώνται τρομάζοντες από τους θρόνους τους στο ανάκτορο του Δία όταν εισέρχεται ο λίαν ατάσθαλος Άναξ πρωθήβης της ανακτορείας του Κάλλους παίζοντας με το ιοβόλο τόξο του, - τότε που μόνη η μητρική αγάπη ημερώνει τον αμφίθυμο Έτελειο στην ώρα της ακμής του, και αυτός ο Κύριος των Δυνάμεων Μέγας Πατήρ λατρεύει τον Αιγλήτη Υιό προσφέροντάς του νένταρ σε χρυσό δέπας γαι να καθίσει πρώτος εκείνος στον θρόνο της δόξας. (*Ομηρικός Ύμνος εις Απόλλωνα*, 1- 18).

[Σε μια κύλινδρο του Όλτου, το κέντρο μιας σύναξης Ολύμπιων θεών καταλαμβάνει ο Γανυμήδης οίνοχοός τον Δία. Ο άξονας πέφτει ακριβώς στην οίνοχόη, την φιάλη του Δία και την παλάμη του προτεταμένου προς τον Δία αριστερού χεριού του Γανυμήδη. Ο παίς παρίσταται κατάγυμνος στο αγλίσμα της ώρας της ακμής του. Ο κεραυνός του Δία είναι ανθόμορφος και ωραίος. Απέναντι στον Δία πίσω από τον Γανυμήδη βρίσκεται η Εστία και όχι η Ήρα, που απουσιάζει από την συνάθροιση. Οι άλλοι θεοί είναι, δεξιά όπως βλέπουμε, Αφροδίτη και Άρης, αριστερά δε, Αθηνά, Ερμής και Ήβη (δια την γανώωσα αιδοία ήβη του Γανυ-μήδη). (P. E. Arias, M. Hirmer, *A History of Greek Vase Painting*, Ill. 101-4). –

Καταληκτικής σημασίας είναι εν προκειμένω ο Ζευς του Ugento. Ο Κύριος των Δυνάμεων, ο νέος τύραννος του Κόσμου στον Προμηθέα Δεσμώτη, παρίσταται γυμνός με σώμα εφηβικής τελειότητας κατά την ιδέα της γυμναστικής μορφής, κόμη εφήβου κατάτεχνα επεξεργασμένη σε βοστρύχους και πλοκάμους, πρόσωπο γενειάζων ωριμότητας, στέφανο Θυρεατικό Σπαρτιατικής γυμνοπαιδιάς, υψωμένο το δεξιό κραδαίνον κεραυνό, και προτεινόμενο το αριστερό ανέχων άνθος με την συνήθη επιδεικτική αποκαλυπτική χειρονομία. Ο συμβολισμός είναι φανερός σε όλη την κρυφιοτήτά του. Η Ολύμπια θρησκευτικότητα συνίσταται στον εξαπολλωνισμό της θεότητας. Ο Μέγας θεός αναλαμβάνει την μορφή, την ιδέα και την ουσία του Πρωθήβη Άνακτα. Η εξ-ουσία υποκλίνεται στο αγλάν, ερατόν, τέρεν άνθος της ήβης, το πάγκαλο, παντοδύναμο και πάνσοφο Φαινόμενο του Είμαι. (N. Degrassi, *Lo Zeus Stilita di Ugento*, Tavv. 1- 25).]

Η τρίτη κοσμοϊστορική Επανάσταση, η αποκάλυψη του Κάλλους, το Θαύμα του Ελληνισμού, συνεπήρε τον άνθρωπο. Ανερχάγη ψυχή τε και σώματι από το φως του «τέλους», το σωτήριο της ύπαρξης στον χρόνο.

Ο άνθρωπος του θαύματος έγινε φως. Και είδε και εβίωσε τον κόσμο ως «κόσμο», φως κάλλους. Και ε γνώρισε εαυτόν ως Υιόν του Θεού, όπως ο Υιός του Πατρός εσαρκώθη εις Υιόν του Ανθρώπου. Και εγένετο Θεάνθρωπος και εθεώθη.

Κούρος άνθρωπος και Πρωθήβης Απόλλων. Η αυτή μορφή του «τέλους».

Σκότος δεν υπάρχει στο φως του κόσμου που είναι η αποκάλυψη του Θεού, η φανέρωση του Είναι, η επίδειξη του Απόλυτου. Το σκότος στο Φαίνεσθαι, και η ανάγκη στο γίνεσθαι παρυφίστανται για να αστράφτει το φως του «τέλους», όπως σε ένα πίνακα της ζωγραφικής, στο μέγα έργο τέχνης, στον Κόσμο και στον Άνθρωπο, στο Είναι και Θεό Φανερωμένο.
